

ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม

นางสาวมารศรี สอทิพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๔๒

ISBN 974-333-724-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 1926 3540 36 2545

THE STYLE OF SATIRE IN LAO KHAMHOM' S LITERARY WORKS

Miss Marasri Sorthip

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

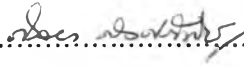
Academic Year 1999

ISBN 974-333-724-5

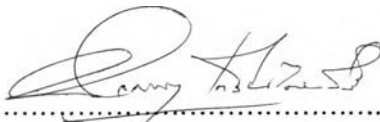
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม
โดย นางสาวมารศรี สอทิพย์
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

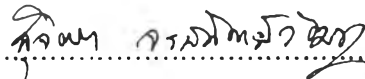

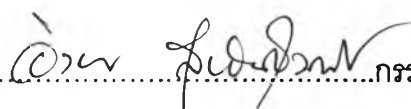
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

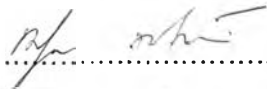
..........คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภิทัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..........ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร)

..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

..........กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธุ์วณิช)

..........กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นัฐพร พานโพธิ์ทอง)

มารศรี สอทิพย์ : ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม (THE STYLE OF SATIRE IN LAO KHAMHOM' S LITERARY WORKS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, ๒๑๐ หน้า. ISBN 974-333-724-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาลักษณะเด่นในวรรณกรรมของลาว คำหอมคือ การใช้ลีลาเสียดสีในการสื่อความคิด

ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอมผ่านการใช้ภาษาเริ่มจากการใช้คำ กลวิธีที่ลาว คำหอมนำมาใช้คือ การเล่นคำและเล่นความหมายของคำ โดยแฝงความหมายที่ลึกซึ้งในเชิงเสียดสี การเสริมความที่แทรกน้ำเสียงและทัศนคติเชิงเสียดสีของผู้แต่ง นอกจากนี้ลาว คำหอมยังใช้ภาพพจน์ เพื่อสร้างภาพตลกขบขัน หรือภาพที่แสดงถึงความโหดร้ายและขมขื่นในชีวิตของชาวบ้าน ได้อย่างกลมกลืนกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และมีความสมจริงเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจกับปัญหาต่างๆ ที่นำเสนอผ่านตัวละคร อันเชื่อมโยงไปสู่การตีความสารสำคัญของเรื่องได้อย่างละเอียดและชัดเจน

ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอมผ่านการใช้อุปมาอุปไมยเริ่มจาก กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนิทาน ซึ่งเป็นลีลาการเล่าเรื่องที่โดดเด่นและแสดงน้ำเสียงเสียดสีได้อย่างชัดเจน การตั้งชื่อตัวละครและการตั้งชื่อเรื่องที่แฝงความหมายที่ลึกซึ้ง และการสร้างฉากที่สื่อถึงอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องได้อย่างสมจริง นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้แสดงน้ำเสียงเสียดสีที่มีต่อคน สถาบันศาสนาและความเชื่อ และความเปลี่ยนแปลงของสังคมไว้ในวรรณกรรมของตนได้อย่างเด่นชัดและงดงาม

ในฐานะ“คำร้องทุกข์ของชาวบ้าน” วรรณกรรมของลาว คำหอมนับว่าประสบความสำเร็จอย่างงดงามงานวิจัยนี้ช่วยแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความสำเร็จของวรรณกรรมของลาว คำหอมนั้นขึ้นอยู่กับลีลาและกลวิธีการเสียดสีอันประณีตแยบคาย

ภาควิชา.....ภาษาไทย..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ภาษาไทย..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา...๒๕๔๒..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

มารศรี สอทิพย์

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา

3971366022 : MAJOR THAI

KEY WORD : STYLE / SATIRE / LAO KHAMHOM

MARASRI SORTHIP : THE STYLE OF SATIRE IN LAO KHAMHOM' S
LITERARY WORKS. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SUCHITRA
CHONGSTITVATTANA, Ph.D. 210 pp. ISBN 974-333-724-5.

The thesis aims at studying the characteristics of the style of satire in
Lao Khamhom' s literary works.

The study reveals that the style of satire in Lao Khamhom' s literary works
starts from the use of words in from of puns and word- plays. He also uses the technique of
amplification to intensify the tone of satire. Besides, he creates a lot of humourous imagery
and realistic imagery of hardship and sufferings of the people in his works. These techniques
lead to the moving effect of his satire and a very humane understanding of the message.

He also employs other literary elements such as the technique of tale-narration,
the use of characters' names, the story' s title and the description of setting which all enhance
realistic beauty of the works. The narrator in his works clearly expresses a tone of satire on
people, the religious institution and the social changes in the country.

As a 'protest of the people', Lao Khomhom' s works can be considered very
effective. The study helps to illustrate how the success of his works is mainly achieved through
the technique of satire.

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่อนิสิต.....	มารศรี สอภัมย์
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....	สุจิตรา ชองstitvattana
ปีการศึกษา.....๒๕๕๒.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม.....	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้เนื่องจากความเมตตาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้เชิงวิจนลีศาสตร์ อันเป็นศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งแก่การวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและขอน้อมรำลึกถึงพระคุณครูทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยมาเป็นลำดับ ตลอดจนอาจารย์พรณี ตริวนิชย์กุล ผู้ปลูกฝังความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทย จนทำให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษานในโครงการสืบสานภาษาไทย ม.ศิลปากร ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ทุกคนที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงพระคุณของป้าและแม่ ผู้ให้ชีวิตและมอบความรักแก่ผู้วิจัย ถึงแม้ว่าวันนี้ป้าจะล่องลับไปแล้วแต่คงรับรู้ถึงความสำเร็จในการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ

บทที่

๑	บทนำ.....	๑
	ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
	จุดมุ่งหมายในการวิจัย.....	๕
	สมมุติฐานการวิจัย.....	๕
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
	ขอบเขตของการวิจัย.....	๕
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	๗
๒	ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมไทย.....	๘
	๑. ความหมายของคำว่า "ลีลา".....	๘
	๒. ความหมายของคำว่า "การเสียดสี การแถกนัยและการประชดประชัน".....	๙
	๒.๑ ความหมายของคำว่า "การเสียดสี".....	๑๐
	๒.๒ ความหมายของคำว่า "การแถกนัย".....	๑๑
	๒.๓ ความหมายของคำว่า "การประชดประชัน".....	๑๒
	๓. ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมไทย.....	๑๓
	๓.๑ ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมมุขปาฐะ.....	๑๓
	๓.๒ ลีลาการเสียดสีในวรรณคดีไทย.....	๑๘
	๓.๓ ลีลาการเสียดสีในเรื่องสั้นไทย.....	๒๕
๓	ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอมผ่านการใช้ภาษา.....	๓๕
	๑. การสร้างคำ.....	๓๕

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
๑.๑ การสร้างคำใหม่.....	๓๖
๑.๑.๒ คำใหม่ที่สร้างโดยการประสม.....	๔๓
๑.๑.๑ คำใหม่ที่สร้างโดยอาศัยแนวเทียบ.....	๓๖
๑.๑.๓ คำใหม่ที่สร้างโดยการเติมส่วนขยาย.....	๕๑
๑.๒ การอธิบายความหมายของคำขึ้นใหม่.....	๕๔
๑.๓ การใช้คำผิดปริบท.....	๖๒
๒. การเสริมความ.....	๖๕
๒.๑ การเสริมความที่แทรกเข้าไปในเรื่องโดยอยู่ในรูปเครื่องหมายลิขิต.....	๖๖
๒.๒ การเสริมความที่ปรากฏในรูปของการบรรยาย.....	๗๙
๓. การใช้ภาพพจน์.....	๘๓
๓.๑ การใช้ภาพพจน์ที่มีความเปรียบเทียบ.....	๘๔
๓.๑.๑ การใช้ภาพพจน์ที่มีความเปรียบเทียบเพื่อบ่งชี้ให้เห็นภาพของคน.....	๘๔
๓.๑.๒ การใช้ภาพพจน์ที่มีความเปรียบเทียบเพื่อสร้างภาพความทุกข์และความ ความโหดร้ายของมนุษย์.....	๙๑
๓.๑.๓ การใช้ภาพพจน์ที่มีความเปรียบเทียบเพื่อบ่งชี้ให้เห็นภาพของ รูปทรงวัตถุสิ่งของ.....	๑๐๑
๓.๑.๔ การใช้ภาพพจน์ที่มีความเปรียบเทียบเพื่อบ่งชี้ให้เห็นภาพของแสงสี.....	๑๐๓
๓.๒ การบรรยายให้เห็นภาพโดยไม่ใช้ความเปรียบเทียบ.....	๑๐๕
๔ ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอมผ่านองค์ประกอบวรรณกรรม.....	๑๑๕
๑. กลวิธีการเล่าเรื่อง.....	๑๑๖
๑.๑ การนำขนบของนิทานมาใช้ในการเล่าเรื่อง.....	๑๑๖
๑.๒ การนำการเสริมความมาใช้ในการเล่าเรื่อง.....	๑๒๑
๑.๓ การเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นต่างๆไป.....	๑๒๓
๑.๓.๑ การเปิดเรื่องและปิดเรื่อง.....	๑๒๔
๑.๓.๒ การสร้างความขัดแย้ง.....	๑๒๖
๑.๓.๓ การเรียงลำดับเรื่อง.....	๑๒๘

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
๑.๔ การเลือกใช้ผู้เล่าเรื่อง.....	๑๓๐
๑.๔.๑ การเล่าเรื่องด้วยสรรพนามบุรุษที่ ๓	๑๓๐
๑.๔.๒ การเล่าเรื่องด้วยสรรพนามบุรุษที่ ๑.....	๑๓๒
๒. กลวิธีการสร้างฉาก.....	๑๓๔
๒.๑ ฉากที่แสดงถึงสภาพความแห้งแล้งของภูมิภาคและภูมิอากาศ....	๑๓๕
๒.๒ ฉากที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศจากสังคม ชนบทไปสู่สังคมเมือง.....	๑๓๘
๒.๓ ฉากที่บรรยายแบบอดิพจน์เพื่อนำไปสู่การเสียดสี.....	๑๔๒
๓. กลวิธีการตั้งชื่อตัวละคร.....	๑๔๓
๔. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง.....	๑๕๘
๕. น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่อง.....	๑๗๑
๕.๑ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อคน.....	๑๗๑
๕.๑.๑ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อคนผ่านการใช้คำเรียกชื่อและ ตำแหน่ง.....	๑๗๒
๕.๑.๒ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องผ่านการบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร.....	๑๘๐
๕.๒ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อสถาบันศาสนาและความเชื่อ.....	๑๘๘
๕.๒.๑ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความเชื่อ.....	๑๘๘
๕.๒.๒ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อสถาบันศาสนา.....	๑๘๘
๕.๓ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม.....	๑๙๒
๕.๓.๑ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อนโยบายของรัฐบาล.....	๑๙๒
๕.๓.๒ น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อความเลวร้ายของสังคม.....	๑๙๖
 ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	 ๒๐๒
 รายการอ้างอิง.....	 ๒๐๕
บรรณานุกรม.....	๒๐๙
ประวัติผู้เขียน.....	๒๑๐